

כתובות צא

עניין: מצוה על היתומים לפרוע חוב אביהן

מהר"ל תפארת ישראל פמ"א

הדבור הקדוש החמישי כבד את אביך ואת אמך.
 ועם כי חרברות הראשונות שהיו על
 לוח אחד כולם מדברים בו יתברך, כבד אמרנו
 כי חרבור הוזה שייך גם כן אל השם יתברך כמו
 שאמרו חכמינו ז"ל. ובקדושין (ל"א ע"ב) שלשה
 שותפים באדם הקדוש ברוך הוא אביו ואמו בזמן
 שהאדם מכבד אביו ואמו אומר הקדוש ברוך הוא
 מעלה אני עליהם כאלו דרתי ביניהם וכבדוני וכו'
 ובזמן שמצער אביו ואמו אומר הקדוש ברוך הוא
 יסח עשיתי שלא דרתי ביניהם שאילו דרתי
 ביניהם צערוני ע"כ. פירוש דבר זה בשביל כי
 הוא יתברך עלה לאדם שהוא עלול, ונקרא גם כן
 על האבות שם עלה ומשתתפים עם השם יתברך
 בתולדת האדם שהוא יתברך והאב עלה לאדם
 אשר הוא עלול, לכך כל השותפים בו נקראים
 בשם עלה. ולכך רב יוסף כאשר שמע כרעיה

מנחת חינוך מצוה לג

[ג] ומצות עשה היא ככל מצוות
 שנחמה לענין תשובה,
 תשובה מכפרת. ומ"מ אני מסופק, לפי
 המנזאר בר"מ פ"ג מתשובה ה"ט ובש"ס
 [יומא פ"ה ע"ב], דעצירות שבין אדם
 לתצירו לא מהני תשובה ולא יום הכפורים עד
 שירצה את תצירו, אם כן במצוה זו של כיבוד
 דהוא נוסף, דגזירת הכתוב היא דנוסף על
 כיבוד כל אדם, דבאדם אחר אין איסור אלא
 לנערו וכאן מצוה לכבדו, אם לא כיבדו אפשר
 דהיא רק מצות המקום ברוך הוא ולא בין
 אדם לתצירו, דבין אדם לתצירו אינו אלא צמה
 שהוא שיהא לכל אדם, אבל כן הוא רק באביו
 ואמו, א"כ אינו אלא כמצוות שבין אדם
 למקום ברוך הוא. או דילמא כיון שהשם
 יתברך נווה זו המצוה בין אדם לתצירו, הו'
 בין אדם לתצירו ולא מהני תשובה אם לא
 שירצה את אביו ואמו.

שו"ת רעק"א קמא סי' סח

והנה בגוף הדין אם צוותה אמו או אביו לעשות דבר
 אחרי מותו, אם צריך לקיים הצוואה מדין כיבוד
 דבר זה צריך עיון לדינא, דמצינו בברייתא פ"ק דקדושין
 (דף ל"א ע"א) מכבדו בחייו ומכבדו במותו וכו' ומצינו ג"כ
 להיפוך בפ' י"ב דכתובות (דף ק"ג ע"א) דאינו מחוייב בכבוד
 אחיו הגדול אחר מיתת אביו, אף דכיבוד אשת אביו ואחיו
 הגדול הוא מדין כיבוד אב כמ"ש הרמב"ן שם לפי שגנאי
 להם שיתבזו לתולדותם והם מצטערים בזה הרכה ומנהג
 כל האנשים ליסר בניהם לנהוג כבוד בגדוליהם עיי"ש,
 מזה משמע לכאורה דאינו מחוייב בכיבוד אב לאחר מותו,
 ולזה צ"ל לחלק דענין שהוא כבוד וגדולה בעצמותו כמו
 לומר אבא מארי, דבזה מגביה כבוד אביו זהו שייך גם
 לאחר מיתתו, אבל כיבוד לעשות נחת רוח לאביו כעין
 מאכילו ומשקהו למנוע צערות אביו ומכלל הזה לכבד
 אשת אביו ואחיו הגדול שהוא ענין נחת רוח לאביו ומניעת
 צערו ממנו בזה יש לומר דלא שייך לאחר מיתת דלא
 אכפת להו בזה.

ומעתה לענין קיום צוואת אביו י"ל דגוף ענין השמע
 קול אביו ואמו הוא כמו נחת רוח שזהו נחת
 רוח להם שיקויים רצונם, ובהיפוך צער להם, ולזה יש
 לדון דלא שייך לאחר מותם, אף דהמשמעות דברי השו"ע
 (סי' ר"מ ס"ט) דמחוייב לעשות צוואתו לאחר מותו, גם
 מדברי הב"י (סי' שע"ו הנ"ל) משמע כן להדיא, וע"כ דגם
 זה ענין כיבוד שנזוהר בדבריהם ואפשר דהוא בכלל מורא
 שצריך לירא שלא לעבור על צוואתם וזהו שייך גם אחר
 מיתתו, וההיא דהט"ז שם (סי' ג') דאינו סותר דבריו הוא
 רק בפניו, קיום צוואת שאני דאינו בכלל סותר דבריו,
 דפירושו שאינו סותר לומר אין הדבר כן ואין הלכה כן,
 דזה ליכא גנאי רק בפניו, אבל שלא לעבור על צוואתו
 הוא ענין אחר, ושייך בכל ענין אף שלא בפניו וי"ל דה"ה
 לאחר מיתתו.

ולדברינו ההיא דפרק מי שהי' נשוי כתובות (דף צ"א ע"ב)
 מצוה על היתומים לפרוע חובות אביהן דהוא
 מדין כיבוד אב אף דלא צוה כן בפירוש, צ"ל דהוא ג"כ
 ענין כבוד וגדולה דחושש לכבודו שיופרע חובותיו, ועדיף
 מההיא דכיבוד אשת אביו ואחיו הגדול ועי' פרק הכותב
 (כתובות דף פ"ו ע"א) תוס' ד"ה פריעת בע"ח וכו' ודוק.

